

Dansk Skoleforening
for Sydslesvig e.V.

LÆREPLAN FOR FAGET HISTORIE

INDHOLD

Indledning	3
Skolens opgave	3
Læreplanernes opbygning	4
Tværgående temaer	5
Fagformål	8
Introduktion	8
Trinforløb for 3.-4. klassesettrin	10
Kronologi og sammenhæng	10
Kildearbejde	11
Historiebrug	11
Trinforløb for 5.-6. klassesettrin	13
Kronologi og sammenhæng	13
Kildearbejde	14
Historiebrug	15
Trinforløb for 7.-9. klassesettrin	16
Kronologi og sammenhæng	16
Kildearbejde	17
Historiebrug	18
Trinforløb for 10. klassesettrin	19
Kronologi og sammenhæng	19
Kildearbejde	20
Historiebrug	21
Obligatoriske temaer og kanonpunkter	22
Sproglig udvikling	24
It og medier	25
Innovation og entreprenørskab	26
Kulturforståelse	27
Fagteamets overordnede plan	28
Evaluerings	29
Obligatorisk evaluering: Prøver og prøvelignende bidrag	31
Specifikt for historie	32
Kilder	34
Bilag	35
Pejlemærker for god undervisning	36
Center for Pædagogik's læreplansgrupper	37

INDLEDNING

Dansk Skoleforening for Sydslesvigs læreplaner er gældende for 1.-10. klasse. Læreplanerne er bindende for undervisningen og opfylder de faglige krav, som stilles i de officielle slesvig-holstenske læreplaner for grundskolen 1.-4. klassetrin og fællesskolen 5.-10. klassetrin, men ligger ellers i form og indhold så tæt op ad de danske læreplaner – forenkledede Fælles Mål – som muligt. Læreplanerne for fagene knytter an til det pædagogiske arbejde, som dagtilbuddet ud fra pædagogiske læreplaner er forpligtet på. Læreplanerne er derfor også på tværs af fagene en ledetråd for skolens pædagogiske arbejde fra vuggestue til gymnasium ved Skoleforeningen.

SKOLENS OPGAVER

Læreplanerne er i overensstemmelse med Dansk Skoleforening for Sydslesvig e.V.'s formålsparagraf¹ og skal sikre, at eleverne på de danske skoler tilegner sig viden om det danske mindretal i Sydslesvig og får mulighed for at vælge et eget tilhørsforhold til dette. Dansk Skoleforenings formålsparagraf og gældende lovgivning i vedtægterne beskriver endvidere visionen for vores skolevæsen og udstikker mål og idealer, som skal være ledende for skolens dagligdag:

- (1) Det er skolens opgave i samarbejde med forældrene at fremme elevernes tilegnelse af kundskaber, færdigheder, arbejdsmetoder og udtryksformer, der medvirker til den enkelte elevs alsidige, personlige udvikling.
- (2) Skolen må søge at skabe sådanne rammer for oplevelse, virkelyst og fordybelse, at eleverne udvikler erkendelse, fantasi og lyst til at lære, således at de opnår tillid til egne muligheder og baggrund for at tage stilling og handle.
- (3) Skolen skal gøre eleverne fortrolige med dansk og tysk kultur og bidrage til forståelse for andre kulturer og for menneskets samspil med naturen. Skolen forbereder eleverne til medbestemmelse, medansvar, rettigheder og

pligter i et samfund med frihed og folkestyre. Skolens undervisning og hele daglige liv må derfor bygge på åndsfrihed, ligeværd og demokrati.

Det betyder, at skolen...

er et værdifuldt bidrag til barnets og den unges dannelse og derfor skal udvikle undervisnings- og læringsmiljøet, så det støtter eleverne i deres dannelsesproces. Dette gør skolen ved at give plads til forskellighed, hvor der aktivt skabes trivsel, læring og udvikling for alle børn og unge i skolen. Det er centralt for elevernes trivsel, alsidige udvikling og muligheder at opleve sig som værdifulde deltagere i sociale og faglige fællesskaber. Derfor skal skolens arbejde tilrettelægges på en måde, der tilgodeser mange forskellige behov og skaber deltagelsesmuligheder for alle. Et øget fokus på de enkeltes udfordringer og styrker er med til at fremme gensidig accept og respekt.

Børn og unge i Sydslesvig vokser op i en flersproget kontekst, hvor sproget i dagtilbud, skoler og fritidstilbud er dansk. På vestkysten spiller frisisk desuden en væsentlig rolle. Samtidig skal de dygtiggøres til at deltage i det tyske samfund og til at kunne begå sig i en globaliseret og digitaliseret verden. Målet er derfor at opnå så høj en sproglig kompetence som mulig, da sproget på mange måder er nøglen til den enkeltes læring. Derudover er det danske sprog også en særlig identitetsmarkør for barnet og den unge i det danske mindretal i Sydslesvig. Den sprogdidaktiske opgave er derfor central i alle fag.

Ud over tilegnelsen af faglige kompetencer skal undervisningen i alle fag således bidrage til, at eleverne udvikler personlige kompetencer samt overordnede lærings-, social- og sprogkompetencer. Den løbende udvikling af disse overordnede kompetencer gør det i stigende grad muligt for eleverne at planlægge, analysere og evaluere deres egne læringsprocesser.

Skolerne er dannelses- og uddannelsesinstitutioner for det danske mindretal i Sydslesvig og for de med mindretallet samarbejdende frisere. De danske skoler har deres forankring i nationale, kulturelle, miljøbevidste og demokratiske

1 Vedtægter for Dansk Skoleforening for Sydslesvig e.V. vedtaget af Fællesrådet den 24. februar 2011 § 3.

værdier. Skolen skal gøre eleverne fortrolige med dansk, tysk og frisisk kultur, ligesom den skal skabe rammer for, at eleverne kan udvikle nysgerrighed og forståelse for værdien af kulturel mangfoldighed, forståelse for vigtigheden af at tage ansvar for et bæredygtigt miljø samt aktivt medborgerskab. Sammen med mindretalsdimensionen, herunder forholdet mellem mindretal og flertal, er disse værdier og emner derfor tilgodeset i form af obligatoriske emner i fagene, ligesom de også indgår i de tværgående temaer, således at eleverne kan forholde sig til mindretalene i det dansk-tyske grænseland.

Undervisningen er det centrale sted...

hvor skolen omsætter sin dannelses- og uddannelsesopgave. Skolens undervisningsbegreb er meget bredt og går længere end den traditionelle opdeling i fag og lektioner. Den gode undervisning er overordnet den, som planlægges, gennemføres og evalueres af læreren i tæt samarbejde med teamet med udgangspunkt i en feedback- og evalueringskultur mellem elev og lærer. Den gode undervisning er endvidere varieret og differentieret i forhold til elevernes forskellige forudsætninger og erfaringsviden og er præget af en tydelig retning, struktur og forventninger. Se endvidere bilag 1 med Undervisningsministeriets 12 pejlemærker for god undervisning.

Frisisk på vestkysten

Skoleforeningen tilbyder frisiskaktiviteter under den frivillige undervisning på skolerne på vestkysten. For eleverne på Risum Skole/Risem Schölj gælder det, at de modtager undervisning, så dansk og frisisk er ligestillede sprog. Det betyder, at Skoleforeningens læreplaner for elever fra Risum Skole/Risem Schölj skal suppleres og reflekteres med mål for fagene.

LÆREPLANERNES OPBYGNING

Læreplanerne består af en beskrivelse af det enkelte fags formål, en kort introduktion til faget, en matrix over fagets kompetenceområder og kompetencemål med tilhørende uddybende beskrivelse samt vejledning for faget. Endvidere er der fire tværgående temaer: Sproglig udvikling, it og medier, innovation og entreprenørskab samt kulturforståelse.

Kompetencemål

Læreplanerne består af fagets centrale kompetenceområder,² der er ens for alle trinforløb, med tilhørende overordnede kompetencemål, der beskriver, hvad eleverne skal kunne på fagenes gældende trin. Kompetencemålene skal danne grundlag for lærerens planlægning af undervisningen samt dialog med skolens medarbejdere, forældre og elever om elevens læring.

De overordnede kompetencemål er bygget op af indtil seks **færdigheds- og vidensområder**. Færdigheds- og vidensområderne er konkrete mål, der beskriver de færdigheder og den viden, eleverne skal tilegne sig frem mod kompetencemålet. Færdigheds- og vidensområderne sikrer en systematik mellem det, eleverne skal kunne, og undervisningens indhold.

I lighed med de Forenklede Fælles Mål i Danmark gælder, at både kompetence-, færdigheds- og vidensmål er mål over middel. Det er således fælles mål for alle, men det forventes ikke, at alle elever opfylder målene til fulde. Hermed adskiller vores mål sig fra de slesvig-holstenske læreplaner, der opererer med mindstekrav til elevernes læring.

Målene er opstillet i **faser**, som tydeliggør den udvikling, eleverne skal igennem i trinforløbet i faget. Faserne er ikke knyttet til bestemte klasse-trin. Det er op til læreren at tilrettelægge undervisningen inden for et trinforløb.

Målene og undervisningen tilgodeser de forskellige kravniveauer i forhold til de afslutningsmuligheder, der er i fællesskolen. Alle elever skal dog uanset forventet afslutningsniveau undervises og vurderes på de tre taksonomiske niveauer: I reproduktion, II anvendelse og reorganisering og III vurdering, perspektivering og refleksion.³

Undervisningen tilrettelægges med udgangspunkt i kompetenceområderne og under hensyntagen til de tværgående temaer, men skal samtidig også forholde sig til skolens og fagets overordnede formål.

2 I faget matematik består læreplanen af fagets centrale stofområder.

3 Begreberne kan variere lidt i de enkelte fag.

Opmærksomhedspunkter

I læreplanerne for dansk og matematik er der indført opmærksomhedspunkter inden for kerneområder. Det er områder, som er grundlæggende for, at eleverne kan følge med i alle fag.

Opmærksomhedspunkterne beskriver det forventede minimumskrav inden for målene, der er nødvendigt for, at eleven kan følge med i undervisningen. Hvis en elev ikke når det niveau, der er beskrevet i opmærksomhedspunktet, er læreren forpligtet til gå i dialog med skolelederen og skolens ressourcepersoner om, hvordan eleven kan hjælpes. Nogle af opmærksomhedspunkterne indgår i Dansk Skoleforening for Sydslesvigs Fælles Evaluering.

TVÆRGÅENDE TEMAER

Der er fire tværgående temaer i læreplanerne, som skal integreres i undervisningen: **sproglig udvikling, it og medier, innovation og entreprenørskab** samt **kulturforståelse**. Temaerne er indarbejdet i fagenes læreplaner.

Sproglig udvikling

Mål for sproglig udvikling er indarbejdet i målene for fagene og er uddybet i Mål for Sprog og Læsning. Sprogarbejdet i skolen tager udgangspunkt i de særlige sproglige forhold, som fx den flersprogede kontekst, som eleverne i mindretallets skolevæsen i Sydslesvig naturligt befinder sig i. Eleverne skal udvikle strategier til udvikling af begreber og ordforråd, så deres sprogkundskaber ikke bliver en hindring for den faglige læring. Det er grundlæggende for sprogarbejdet i hele skoleforløbet, at der tages udgangspunkt i de fire sprogfærdigheder: lytte, samtale, læse og skrive. Sprog skabes i mange sammenhænge, og for at styrke elevernes kommunikative kompetence inddrages og veksles der mellem de fire sprogfærdigheder i undervisningen.

It og medier

It- og mediekompetencer bliver stadig mere centrale i samfundet – og derfor også i skolen. Eleverne skal kunne anvende it og forstå medierne og deres indflydelse på samfundet for derigennem at opnå kompetence til at kunne reflektere over egen brug af de sociale medier og til at opnå egne og fælles mål gennem medierne.

It- og mediekompetencer og evnen til at ajourføre dem er således væsentlige forudsætninger for, at man som borger kan tage aktivt del i et medialiseret og digitaliseret samfund.

I undervisningsforløb, hvor it og medier indgår, skal eleverne opnå og anvende en række digitale kompetencer under hensyntagen til skolens it-mæssige rammebetingelser.

Eleverne kan i løbet af et undervisningsforløb indtage forskellige positioner. I det tværgående tema it og medier opereres der med fire positioner:

- Eleven som kritisk undersøger
- Eleven som analyserende modtager
- Eleven som målrettet og kreativ producent
- Eleven som ansvarlig deltager.

I praksis er der tale om flydende grænser, men de fire elevpositioner beskriver og afgrænser nogle særlige kendetegn for elevernes læreprocesser.

Innovation og entreprenørskab

I det tværgående tema innovation og entreprenørskab skal eleverne udvikle innovative og entreprenante kompetencer, så de kan anvende deres personlige, faglige og sociale ressourcer, uanset om de vil påvirke deres eget liv, deltage aktivt i samfundet eller starte aktiviteter eller virksomheder.

Innovation og entreprenørskab er orienteret mod varierede og praksisorienterede undervisningsformer. Innovation og entreprenørskab kan indgå som integrerede dele af fagundervisningens indhold og form eller udmøntes i procesorienterede undervisningsforløb, der er karakteriseret ved processen fra ide til handling og realisering samt elevernes arbejde med viden i praksis. Der er således fokus på elevernes kompetencer til at skabe, udvikle og handle samt evne til at organisere, kommunikere og samarbejde.

Målet er at motivere eleverne til at indgå i samfundet som aktive medborgere, iværksættere og innovative medarbejdere. Samtidig skal eleverne gives forudsætninger for at håndtere de udfordringer og udnytte de muligheder, der er forbundet med at være individ i en foranderlig verden.

Kulturforståelse

Kulturforståelse er et tværgående tema og den grundlæggende dannelseshorisont, som Skoleforeningens vedtægter forpligter vores dagtilbud og skoler på. Skolens almindelige virksomhed og omdrejningspunkt i mindretallets hverdagsliv danner det naturlige fundament for dette tværgående tema og byder på særlige muligheder.

Temaet kulturforståelse lægger vægt på at videreudvikle elevernes kulturelle viden, forståelse og bevidsthed i et fordomsfrit læringsrum. Eleverne skal gennem arbejde med temaet opnå reflekteret indsigt i deres egen og andres kulturelle baggrund og herved sættes i stand til at anvende et komplekst og dynamisk kulturbegreb.

Eleverne skal få mulighed for at reflektere over deres egen virkelighed i relation til deres omverden. Temaet skal stimulere elevernes interesse for og evne til at stille spørgsmål til det danske mindretals selvforståelse for at nå forståelse for kulturelle fællesskaber, herunder især kulturelle mindretals betydning og vilkår lokalt, regionalt og internationalt.

Det tværgående tema kulturforståelse skal således fremme elevernes alsidige udvikling samt forbedre deres kulturelle kompetencer på forskellige niveauer. Eleverne skal både udvikle forståelse for kulturel kompleksitet og lære at gå i fordomsfri interkulturel dialog med andre (interkulturel kompetence). Eleverne skal endvidere få indsigt i, at kulturer er bundet sammen relationelt, påvirker hinanden gensidigt og er i stand til at komplementere hinanden og skabe nye transkulturelle fællesskaber (transkulturel kompetence).

Det tværgående tema kulturforståelse tager udgangspunkt i den præmis, at eleverne i Sydslesvig

vokser op i en flerkulturel kontekst med en skolehverdag i et mindretal omgivet af en flertalskultur. Temaet skal klæde eleverne på til at udvikle et reflekteret kulturelt ståsted og forberede dem på at blive medborgere i det lokale samfund, de lever i, samt verdensborgere i en globaliseret virkelighed.

Nøglen til denne begrebshorisont er elevernes egen sydslesvigske dagligdag præget af først og fremmest dansk, tysk, frisisk, plattysk og i stigende grad også engelsk samt andre sprog og kulturer.

Det frisiske mindretal er ligesom det danske mindretal og tyske flertal en del af Sydslesvig. For at eleverne skal kunne begå sig i det omgivende samfund, skal de således også stifte bekendtskab med frisisk sprog og kultur samt det frisiske mindretals vilkår.

Der er fokus på elevernes nysgerrighed på egne rødder og forståelse for andres. Temaet skal sådan fremme elevernes kritisk-analytiske sans og styrke deres evner til at interagere i komplekse kulturelle sammenhænge samt udvikle deres kompetencer til at skabe, udvikle og handle med kulturel bevidsthed.

Det tværgående tema tager højde for den særlige situation i mindretallets skoler, der gør alle aktører i skolevæsenet til naturlige kulturambassadører. Elevernes løbende fordybelse i processer, der udvikler deres kulturforståelse, er centralt i alle fag og lægger sig op ad temaerne sproglig udvikling og innovation og entreprenørskab.

Det handler om at italesætte og perspektivere kulturdimensionen i alle fag.

Begrebsafklaring

Entrepenørskab: Entrepenørskab er, når der bliver handlet på muligheder og gode idéer, og disse bliver omsat til værdi for andre. Den værdi, der skabes, kan være af økonomisk, kulturel eller social art.⁴

Viden: omfatter både viden om et emne og forståelse, dvs., om man er i stand til at sætte sin viden i sammenhæng og forklare den for andre. Kan være både om teori og praksis.

Færdigheder: omfatter brug af tilegnet viden til at gøre eller udføre opgaver og opgaveløsning. Kan være praktiske, kognitive, kreative eller kommunikative færdigheder.

Kompetencer: omfatter evnen til at anvende viden og færdigheder (personligt, socialt og meto- disk) i en given kontekst og/eller ny sammenhæng samt reflektere over opgaveløsningen.

Trinforløb: Hele skoleforløbet 1.-10. klasse er inddelt i fem trinforløb: 1-2. kl., 3-4. kl., 5-6. kl. 7-9. kl. og 10 kl. eller 7.-10. kl. (musik og billedkunst 9.-10. kl.).

Faser: Færdigheds- og vidensområderne er opdelt i faser, der viser den faglige progression hen til at kunne opfylde kompetencemålet. Faserne svarer til antal klassesetrin. Faserne behøver dog ikke at følge klassesetrinnet, og man kan godt arbejde med mere en én fase af gangen.

Kompetenceområde	Kompetencemål	Faser		
Læsning	Eleven kan læse og forholde sig til tekster i faglige og offentlige sammenhænge	Finde tekst		
		1.	Eleven vurderer relevansen af søgeresultater på søgeresultatsider	Eleven har viden om søgemetoder og læsestrategier
		2.	Eleven kan gennemføre en billed- og fuldtekstsøgning	Eleven har viden om teknikker til billed- og fuldtekstsøgning

4 Definition fra Fonden for Entreprenørskab:

<http://www.ffe-ye.dk/undervisning/videregaende-uddannelser/entreprenoerskab>

FAGFORMÅL

Eleverne skal i faget historie opnå sammenhængsforståelse i samspil med et kronologisk overblik og kunne bruge denne forståelse i deres hverdags- og samfundsliv. Eleverne skal blive fortrolige med dansk, tysk og frisisk kultur og historie. De skal tilegne sig særlig viden om det danske mindretals oprindelse og historie.

Stk. 2. Eleverne skal arbejde analytisk og vurderende med historiske sammenhænge og problemstillinger for at udbygge deres forståelse af menneskers liv og livsvilkår gennem tiderne og opnå indsigt i kontinuitet og forandring.

Stk. 3. Elevernes historiske bevidsthed og identitet skal styrkes med henblik på, at de forstår, hvordan de selv, deres livsvilkår og samfund er historieskabte og historieskabende. Derved opnår eleverne forudsætninger for at leve i et demokratisk og digitaliseret samfund. Gennem den historie, der især knytter sig til det dansk-tyske grænseland, skal historieundervisningen endvidere give eleverne mulighed for at danne deres egen identitet som tilhørende det danske mindretal i Sydslesvig samt udvikle bevidsthed om, at der også lever mindretal i andre europæiske grænseegne.

INTRODUKTION

Faget historie er et obligatorisk fag i Dansk Skoleforening for Sydslesvig fra 3.-10. klassetrin og er opdelt i fire trinforløb: **3.-4. klasse, 5.-6. klasse, 7.-9. klasse og 10. klasse.**

Mennesker tager stilling og handler på baggrund af egne erfaringer og viden om fortiden samt forestillinger om nutiden og forventninger til fremtiden. Med andre ord er et tidsperspektiv, dvs. historie, en forudsætning for, at man kan forstå sig selv og omverdenen i ét, samt for at kunne reflektere over handlemuligheder. Historie bruges også til at etablere og styrke sammenhængskraften i reelle og forestillede fællesskaber. Historie er således integreret i vores liv, og det er et eksistentielt grundvilkår, at vi er historieskabte og historieskabende.

Gennem arbejde med det dansk-tyske grænse-lands historie, tilegner eleverne sig konkret viden om og får mulighed for at vælge et eget tilhørsforhold til det danske mindretal i Sydslesvig. Derved styrkes elevernes historiebevidsthed og identitet.

Læreplanen i historie består af 3 kompetenceområder: **Kronologi og sammenhæng, kildearbejde og historiebrug.**

Som fag beskæftiger historie sig med tolkninger af menneskers samfundsmæssige liv i et forandringsperspektiv. Kronologi er således en vigtig faktor for, at eleverne erhverver sig indsigt i udvikling og sammenhænge.

I historieundervisningen anvendes et kildebegreb, hvor kilder forstås som spor, medier og andre udtryksformer, der kan bruges til at opnå viden om en historisk problemstilling. Derfor må eleverne fra begyndelsen øve sig i at arbejde med afpassede kildekritiske begreber og metoder. Kildekritik kan være en integreret og funktionel del af arbejdet med emner og temaer.

Undervisningen tilrettelægges med udgangspunkt i kompetenceområderne og under hensyntagen til de tværgående temaer. Læreplanen beskriver undervisningens progression i fagets trinforløb og danner grundlag for en helhedsorienteret undervisning. Undervisningen lægger

op til, at eleverne udvikler egen nysgerrighed, stiller spørgsmål til fortiden og diskuterer disse spørgsmål for at finde svar samt søger materialer og mennesker, som kan give informationer om fortiden. De skal i deres egen nutid og omgivelser genkende de spor, de begivenheder og de fænomener, der peger tilbage i historien og derigennem finde orientering i historien for at forstå nutiden og skabe fremtiden.

Historien forstået som den levede fortid er i sig selv forsvundet. For at kunne beskæftige sig med den må den konstrueres som fortalt historie. Historiske fortællinger er som regel konstrueret og brugt med bestemte formål for øje. Eleverne skal arbejde med – og senere kunne analysere og diskutere – eksempler på forskellige tiders produktion og brug af historie (konstruktion).

Viden om historiske begivenheder og udvikling er i denne sammenhæng en nødvendighed, men er ikke tilstrækkelig. Det overordnede mål for historieundervisningen må være udviklingen af en narrativ kompetence, som gør det muligt for eleverne gennem egne historiske fortællinger at udvikle deres historiske sans og fornemmelse for tid.

Sådanne fortællinger knytter enkeltbegivenheder fra fortiden sammen og giver dem derved en særlig/ny betydning. Dette opnås, idet eleverne lærer at stille spørgsmål til historien og analysere og vurdere begivenhederne. Hermed kan der i arbejdet med historien konstrueres narrativer, i hvilke enkeltstående elementer meningsfyldt og meningsskabende knyttes sammen. De historiske fortællinger bliver derved en slags rationel argumentation, hvis gyldighed skal begrundes og kan kritiseres.

Omvendt er også dekonstruktionen, dvs. den kritiske analyse af eksisterende og fremmede narrativer (tolkninger) en vigtig opgave i historieundervisningen. Sådanne tolkninger finder vi

fx i historikeres udgivelser, i historiebøgerne, i historiske dokumentar- og spillefilm, i mundtlige fortællinger, i formidlinger af mindesmærker m.m.

Eleverne konfronteres oftere med sådanne historiske narrativer end med traditionelle historiske kilder, og derfor er det af væsentlig betydning at efterprøve deres gyldighed, plausibilitet, hensigt eller begrundelse.

Begge dele tilsammen, altså konstruktion og dekonstruktion, sætter eleverne i stand til at tænke historisk.

Det er væsentligt, at der i det enkelte undervisningsforløb arbejdes med flere færdigheds- og vidensmål på tværs af kompetenceområderne. Det skal endvidere tilstræbes, at undervisningen tilrettelægges, så den vekselvirker mellem den enkeltfaglige fordybelse og det tværfaglige arbejde. Der anvendes forskellige faglige metoder som fx kronologiske metoder, historiske længde- og tværsnit samt anvendelse af cases og historiske sammenligninger.

Punkter fra historiekanonens inddrages i undervisningen. Kanonpunkter kan inddrages i emner/temaer, eller de kan udfoldes til emner/temaer. Kanonpunkterne inddrages, hvor det skønnes hensigtsmæssigt, med henblik på at støtte elevernes kronologiske overblik og sammenhængsforståelse. Der er intet krav om, at kanonpunkterne gennemgås i kronologisk rækkefølge. Endvidere stilles der ikke krav om et bestemt tidsmæssigt omfang af undervisningen i punkterne bortset fra, alle obligatoriske emner og kanonpunkter skal have været inddraget i undervisningen ved afslutningen af 9. klasse.

Det skal sikres, at eleverne løbende tilegner sig fagbegreberne på både dansk og tysk.

Læs mere i vejledningen for faget historie.

Følgende er en uddybende beskrivelse af målene i fagets matrix – se særskilt bilag.

TRINFORLØB FOR 3.-4. KLASSETRIN

Undervisningen bygger på elevernes umiddelbare opfattelser af tid og rum og tager udgangspunkt i det nære. Eleverne kan placere begivenheder og personer med betegnelser som før, samtidig med og efter (relativ kronologi). Eleverne kan se sammenhænge mellem tid og forandring.

Hovedvægten i undervisningen lægges på det mundtlige arbejde, men eleverne skal øve sig i at udtrykke sig om historie på forskellige måder, fx ved at tegne og dramatisere.

Emneområderne tager udgangspunkt i det nære og skal appellere til elevernes egen hverdag og liv.

Eleverne skal præsenteres for forskellige kilder og udtryksformer med henblik på at opnå viden om fortiden. Eleverne opnår desuden viden om fortiden gennem opsøgende arbejde med historiske spor i nærområdet, der bearbejdes og sprogliggøres.

Undervisningen tager udgangspunkt i elevernes forståelse af, hvorledes historie bruges, samt hvordan de oplever sig selv som historieskabte og historieskabende. Eleverne udvikler forståelse af samspil mellem fortidsfortolkninger og nutidsforståelser gennem arbejdet med konstruktion af historiske scenarier og fortællinger.

KRONOLOGI OG SAMMENHÆNG

Kompetenceområdet **kronologi og sammenhæng** omfatter fem færdigheds- og vidensområder:

- **Kronologi** handler om, at eleverne opnår en forståelse af sammenhænge mellem tid og rum.
- **Familie og fællesskaber** handler om, at eleverne sammenligner familiemønstre og fællesskaber før og nu.
- **Livsgrundlag og produktion** handler om, at eleverne sammenligner levevilkår og produktionsformer før og nu.
- **Samfund** handler om, at eleverne opnår kendskab til samfundslivet før og nu.
- **Obligatoriske temaer og kanonpunkter** handler om, at eleverne stifter bekendtskab med relevante historiske perioder samt punkter fra kanonlisten på tværs af fagets områder.

Kronologi

Eleverne opnår en forståelse af relativ kronologi ved at arbejde med forskellige former for afbildninger, hvor ting, personer og begivenheder sættes i tidsmæssig rækkefølge. Eleverne sammenstiller begivenheder fra den lille og den store historie, således at de opnår forståelse for sammenhænge mellem tid og rum.

Familie og fællesskaber

Eleverne arbejder med baggrunden for tidligere tiders familiemønstre og fællesskaber for at kunne sammenligne med livet i familie og slægt i nutidigt perspektiv. Eleverne indsamler empiri i

form af stamtræer, interviews, familiefotos, genstande, videooptagelser m.m. og formidler den i varierede former.

Livsgrundlag og produktion

Eleverne øver sig i at påpege og diskutere forskelle mellem levevilkår og måder at fremstille varer på i fortid og nutid. Eleverne stifter bekendtskab med kulturinstitutioner og deltager i værkstedsaktiviteter, der afspejler historiske produktionsformer.

Samfund

Eleverne udbygger deres kendskab til samfundslivet før og nu, herunder beslutningsprocesser, styreformer og magtrelationer med henblik på at udvikle deres forståelse af andre tiders livsvilkår, samfund og kulturer.

Obligatoriske temaer og kanonpunkter

Kanonpunkterne inddrages, hvor det skønnes hensigtsmæssigt, og skal enten inddrages i emner/temaer, eller udfoldes til emner/temaer. Arbejdet med de obligatoriske kanonpunkter og temaer støtter elevernes kronologiske overblik og forståelse af sammenhænge.

KILDEARBEJDE

Kompetenceområdet **kildearbejde** omfatter fire færdigheds- og vidensområder:

- **Historiske spor** handler om, at eleverne øver sig i at bruge historiske spor til at opnå en forståelse af sammenhæng mellem fortid og nutid.
- **Kildeanalyse** handler om, at eleverne øver sig i at analysere forskellige typer af kilder.
- **Faglige begreber** handler om, at eleverne får en forståelse af centrale faglige begreber.
- **Teksters formål og struktur** handler om, at eleverne udvikler deres evne til at kode og forstå faglige tekster.

Historiske spor

Undervisningen tager udgangspunkt i elevernes umiddelbare næromgivelser og lokalområde, og hverdagslivet inddrages, således at eleverne udfordres til at bruge historiske spor til forståelse af sammenhænge mellem fortid og nutid. Eleverne arbejder med nye og gamle spor i form af genstande, bymiljøer, kulturlandskaber m.m.

Kildeanalyse

Eleverne træner færdigheder i at analysere kilder. Eleverne stifter bekendtskab med begreber som første- og andenhandsvidner, ophavssituation og troværdighed. Eleverne præsenteres for forskellige kildetyper, herunder trykte og digitale medier samt andre udtryksformer.

Faglige begreber

Eleverne kan oversætte centrale faglige begreber til hverdagsprog samt anvende disse i arbejdet med historie. Der er i 3.-4. klasse fokus på den nære historie og begreber, der knytter an hertil. I arbejdet med faglige begreber aktiveres elevernes forforståelse for begrebernes betydning bl.a. ved at sætte begreberne i relation til elevernes egen hverdag og egen begrebsverden. Der kan fx arbejdes med begreber som familiemønstre og livsgrundlag.

Teksters formål og struktur

Eleverne skal udvikle deres evne til at afkode og forstå forskellige sammensatte faglige teksttyper og demonstrere et overblik ved mundtligt eller skriftligt at gengive, fortælle om og dramatisere indholdet.

HISTORIEBRUG

Kompetenceområdet **historiebrug** omfatter tre færdigheds- og vidensområder:

- **Historiske scenarier** handler om, at eleverne gør sig praktiske erfaringer med historie igennem historiske scenarier.
- **Historiske fortællinger** handler om, at eleverne kan identificere forskellige typer af historiske fortællinger samt konstruere egne historiske fortællinger.
- **Historisk bevidsthed** handler om, at eleverne forstår sig selv som historieskabte og historieskabende.

Historiske scenarier

I undervisningen gøres brug af varierede erkendelses- og formidlingsformer. Eleverne øver sig i (re)konstruktion af historiske begivenheder og hændelser i form af rollespil, visualisering, m.m. At arbejde med historiske scenarier er en særlig metode til at gøre sig praktiske erfaringer, give indsigt i historien, samt give eleverne muligheder for identifikation.

Historiske fortællinger

Eleverne kan identificere forskellige typer af historiske fortællinger: Myter og sagn og fiktion og

nonfiktion. Eleverne træner deres egne færdigheder som historiefortællere.

Historisk bevidsthed

Eleverne arbejder med at anvende erfaringer og viden om fortiden til at orientere sig i og forstå nutiden. Eleverne udvikler deres viden om vigtige personer og hændelser, der tillægges afgørende historieskabende betydning. Eleverne forstår sig selv som historieskabte og historieskabende.

TRINFORLØB FOR 5.-6. KLASSETRIN

Kronologi og sammenhæng bygger videre på den forståelse af kronologi og sammenhænge, eleverne har opnået gennem undervisningen i 3.-4. klasse. Eleverne kan med stigende sikkerhed placere begivenheder og personer i absolut kronologisk rækkefølge samt forklare principper for inddeling af historien i perioder. Eleverne har kendskab til historiske perioder og kan gøre rede for brud og kontinuitet i historiske forløb. Eleverne har indsigt i samspil mellem Danmarks, Tysklands og omverdenens historie. Undervisningen bygger videre på og udvikler de metodiske færdigheder, eleverne har opnået i arbejdet med historiske spor og forskellige kilder til at opnå

viden om fortiden. Eleverne skal kunne besvare enkle problemstillinger ved at anvende kildekritiske begreber.

Elevernes forståelse af, hvorledes de og andre bruger og har brugt historie med forskellige sigter, forøges. Herigennem styrkes deres oplevelse af sig selv og andre som historieskabte og historieskabende. Eleverne udvikler deres forståelse af samspil mellem fortidsfortolkninger og nutidsforståelser gennem arbejdet med konstruktion og dekonstruktion af historiske scenarier og fortællinger.

KRONOLOGI OG SAMMENHÆNG

Kompetenceområdet **kronologi og sammenhæng** omfatter fire færdigheds- og vidensområder:

- **Kronologi, brud og kontinuitet** handler om, at eleverne kender betegnelser og kendetegn ved historiske perioder.
- **Principper for overblik** handler om, at eleverne opnår grundlag for at inddele historien kronologisk.
- **Det lokale, regionale og globale** handler om, at eleverne opnår forståelse af omverdenens indflydelse på danske og tyske forhold.
- **Obligatoriske temaer og kanonpunkter** handler om, at der bygges videre på tidligere forløbs arbejde med de obligatoriske temaer og kanonpunkter enten ved at inddrage nye kanonpunkter eller ved at arbejde med kendte punkter eller temaer ud fra andre vinkler.

Kronologi, brud og kontinuitet

Eleverne kender betegnelser for og kendetegn ved historiske perioder, som er gennemgået i undervisningen. Eleverne kan placere historiske perioder i en absolut kronologisk sammenhæng. Eleverne arbejder med forskellige typer af tidslinjer og oversigter.

Efterhånden bliver eleverne i stand til at sammenligne historiske perioder og tilegner sig viden om forskellige opfattelser af historiens retning samt dens mulige drivende kræfter. Eleverne øver sig i at identificere, hvilke forhold der er ens, og hvilke der er forskellige i overgangen fra en tidsperiode til en anden. Undervisningen fokuserer på forandringsprocesser, og hvad der driver dem.

Principper for overblik

Eleverne præsenteres for typiske inddelinger af historien såsom stenalder, bronzealder, jernalder, middelalder, renæssance, nyere og nyeste tid, samt baggrunden for dem. Eleverne opnår derved grundlag for selv at inddele historien kronologisk.

Senere i forløbet præsenteres eleverne for principper for inddeling af historien for derved selv at kunne begrunde deres inddeling. Der arbejdes i undervisningen målrettet med overblik i form af forskellige typer af tidsfriser og oversigter, der bygger på forskellige principper for overblik såsom produktion og samfundstyper.

Det lokale, regionale og globale

Eleverne opnår indsigt i forudsætninger, forløb og følger af møder og sammenstød mellem kulturer på lokalt, regionalt og globalt niveau. Eleverne kan give eksempler på mod- og medspil mellem samfundsgrupper og -lag. Eleverne kan fortælle om omverdenens indflydelse på danske og tyske forhold politisk, kulturelt, økonomisk og socialt samt om dansk og tysk påvirkning af tilsvarende forhold i omverdenen.

Sidst i forløbet kan eleverne gøre rede for faktorer, der havde afgørende betydning for kulturmø-

der og -sammenstød samt reflektere over deres nutidige konsekvenser.

Obligatoriske temaer og kanonpunkter

Undervisningen bygger videre på det tidligere forløbs arbejde med historiekanon enten ved at inddrage nye kanonpunkter eller ved at arbejde med kendte punkter ud fra andre vinkler. Kanonpunkterne inddrages, hvor det skønnes hensigtsmæssigt og kan enten inddrages i emner/temaer, eller udfoldes i emner/temaer. Arbejdet med de obligatoriske kanonpunkter og temaer støtter elevernes kronologiske overblik og sammenhængsforståelse.

KILDEARBEJDE

Kompetenceområdet **kildearbejde** omfatter fire færdigheds- og vidensområder:

- **Historiske problemstillinger** handler om, at eleverne kan formulere enkle historiske problemstillinger.
- **Kildeanalyse** handler om, at eleverne kan anvende kildekritiske begreber i analyse af forskellige kilder.
- **Faglige begreber** handler om, at eleverne kan bruge faglige begreber til at gøre rede for indholdet af kilder
- **Teksters formål og struktur** handler om, at eleverne kan vælge og anvende læsestrategier i afkodning og tolkning af forskellige kilder.

Historiske problemstillinger

Undervisningen skal lægge op til, at eleverne formulerer spørgsmål, der med lærerens hjælp bearbejdes til problemstillinger. Senere i forløbet skal eleverne formulere enkle historiske problemstillinger og kunne gøre rede for, hvorledes de kan bruges som grundlag for udvælgelse af informationskilder.

Kildeanalyse

Undervisningen skal gøre det muligt for eleverne at anvende kildekritiske begreber i analysen af historiske spor, medier og andre udtryksformer. Senere i forløbet skal eleverne bruge kildekritiske metoder til at vurdere kilders anvendelighed i relation til historiske problemstillinger. I den sammenhæng kan eleverne diskutere med hvilken sikkerhed, fortiden kan beskrives.

Faglige begreber

Eleverne bliver fortrolige med faglige og relevante færdighedsbegreber og kan bruge dem

funktionelt til at gøre rede for indholdet af kilder. Der arbejdes i 5.-6. klasse videre med elevernes forståelse og brug af faglige begreber, der knytter an til den nære historie. Men elevernes begrebsverden udvides fortsat, idet der også arbejdes med begreber, der knytter an til det lokale, regionale og globale og stadigt mere komplekse historiske sammenhænge, fx i arbejdet med de to færdigheds- og vidensområder *kronologi, brud og kontinuitet og principper for overblik*. Eleverne oversætter fortsat begreberne til hverdagsprog med henblik på i stigende grad at forstå dem ud fra den kontekst, de optræder i.

Teksters formål og struktur

Eleverne vælger og anvender hensigtsmæssige læsestrategier i afkodning og tolkning af forskellige kildetyper samt til at formidle og præsentere tolkninger i tale, skrift og andre udtryksformer.

HISTORIEBRUG

Kompetenceområdet **historiebrug** omfatter tre færdigheds- og vidensområder:

- **Historiske scenarier** handler om, at eleverne opnår en forståelse for forløb i historien igennem praktiske erfaringer med historiske scenarier og kan forholde sig til historiske scenariers egnethed.
- **Konstruktion og dekonstruktion af historiske fortællinger** handler om, at eleverne kan begynde at forholde sig til samspillet mellem fortolkninger af fortiden og forståelser af nutiden herunder at udvikle deres evne til at konstruere egne historiske fortællinger samt kritisk at analysere og dekonstruere eksisterende og fremmede narrativer (tolkninger).
- **Historisk bevidsthed** handler om at styrke elevernes forståelse af, hvordan historie bruges som afsæt for deres refleksion over deres samtid og handlemuligheder.

Historiske scenarier

Eleverne arbejder videre med at styrke deres scenariekompetencer til (re)konstruktion af historiske begivenheder og hændelser i form af rollespil, visualisering, besøg på oplevelsescentre m.m. for at indleve sig i og reflektere over samt formidle forhold i fortiden. At arbejde med historiske scenarier er en særlig metode til at gøre sig praktiske erfaringer, give indsigt i historien samt give eleverne mulighed for identifikation. Efterhånden kan eleverne gøre rede for historiske scenariers egnethed til (re)konstruktion af historiske begivenheder og hændelser.

Konstruktion og dekonstruktion af historiske fortællinger

Eleverne skaber historiske fortællinger, der gør rede for et forløb over tid, dvs. synteser formuleret på baggrund af faglig indsigt – herunder analyse og vurdering af historisk viden i form

af spor, kilder og andre udtryksformer. Senere i forløbet kan eleverne med afsæt i eksempler forklare, hvordan samspil mellem fortolkninger af fortiden og forståelser af nutiden har betydning for konstruktion og dekonstruktion af historiske fortællinger.

Historisk bevidsthed

Elevernes historiske bevidsthed kvalificeres fortsat. Det sker ved, at undervisningen lægger op til, at eleverne styrker deres indsigt i, at mennesker, deres livsvilkår og samfund er formet af historiske udviklingsprocesser. Denne indsigt kan eleverne bruge som afsæt for at reflektere over deres samtid og handlemuligheder.

Efterhånden kan eleverne forklare eksempler på, hvordan og hvorfor aktører i en given tid har brugt historie.

TRINFORLØB FOR 7.-9. KLASSETRIN

Kronologi og sammenhæng bygger videre på den kronologiske forståelse, eleverne har fra undervisningen i de foregående trinforløb. Eleverne skal i stigende grad blive fortrolige med og kunne anvende absolut kronologi, herunder kunne diskutere principper for inddeling af historien i perioder. Eleverne kan analysere brud og kontinuitet i historiske forløb. Eleverne har indsigt i forskellige former for samspil mellem Danmarks og Tysklands og omverdenens historie. Undervisningen bygger videre på og udvikler de metodiske færdigheder og sproglige kompetencer, eleverne

har opnået i de tidligere faser i forhold til arbejde med forskellige kildetyper. Undervisningen tager afsæt i og udvikler elevernes forståelse af, hvorledes historie bruges og er brugt med forskellige sigter. Undervisningen skal lægge op til, at eleverne reflekterer over samspil mellem fortidsfortolkning, nutidsforståelse og fremtidsforventning på baggrund af arbejdet med konstruktion og dekonstruktion af historiske scenarier og fortællinger. Derved styrkes elevernes erkendelse af at være historieskabte og historieskabende.

KRONOLOGI OG SAMMENHÆNG

Kompetenceområdet **kronologi og sammenhæng** omfatter fire færdigheds- og vidensområder:

- **Kronologi, brud og kontinuitet** handler om, at elevernes indsigt i historiske sammenhænge styrkes.
- **Principper for overblik** handler om, at eleverne opnår grundlag for at anvende absolut kronologi til at inddele historien.
- **Det lokale, regionale og globale** handler om, at eleverne kan diskutere omverdenens indflydelse på danske og tyske forhold politisk, kulturelt, økonomisk og socialt, samt dansk og tysk påvirkning af tilsvarende forhold i omverdenen.
- **Obligatoriske temaer og kanonpunkter** handler om, at der bygges videre på tidligere trinforløbs arbejde med de obligatoriske temaer og kanonpunkter enten ved at inddrage nye temaer og kanonpunkter eller ved at arbejde med kendte temaer og punkter ud fra andre vinkler.

Kronologi, brud og kontinuitet

Eleverne videreudvikler og anvender kundskaber, færdigheder og arbejdsformer fra tidligere trinforløb med henblik på at styrke deres indsigt i historiske sammenhænge. Eleverne kan forklare, hvorfor og hvordan historiske udviklingsforløb er præget af kontinuitet og brud. Undervisningen skal fokusere på skiftende perioders menneske- og samfundssyn med henblik på at styrke elevernes kendskab til samfundsmæssige ledelses- og styreformers og deres legitimitet samt individets rettigheder og dets betydning i beslutningsprocesserne.

Eleverne kan med stadig større sikkerhed gøre rede for – og i slutningen af forløbet også diskutere – forskellige opfattelser af historiens retning og dens mulige drivende kræfter.

Principper for overblik

Eleverne har sikker viden om inddelinger af historien og baggrunden for dem. De opnår derved grundlag for at anvende absolut kronologi for at inddele historien. Eleverne kan forklare principper for overblik og anvende disse i valget af tidsfriser og oversigter.

Det lokale, regionale og globale

Eleverne videreudvikler indsigt i forudsætninger, forløb og følger af møder og sammenstød mellem kulturer på lokalt, regionalt og globalt niveau. Eleverne kan begrunde valget af eksemplariske eksempler på mod- og medspil mellem samfundsgrupper og -lag. Eleverne kan forklare og diskutere omverdenens indflydelse på danske og tyske forhold politisk, kulturelt, økonomisk og

socialt, samt dansk og tysk påvirkning af tilsvarende forhold i omverdenen.

Sidst i forløbet kan eleverne sammenligne levevilkår, værdier og holdninger i forskellige kulturer og diskutere historiske årsager til forskellene.

Obligatoriske temaer og kanonpunkter

Undervisningen bygger videre på tidligere trinforløbs arbejde med de obligatoriske temaer og kanonpunkter enten ved at inddrage nye

temaer og punkter eller ved at arbejde med kendte temaer og punkter ud fra andre vinkler. Kanonpunkterne inddrages, hvor det skønnes hensigtsmæssigt og skal enten inddrages i emner/temaer, eller kan udfoldes til emner/temaer. Arbejdet med de obligatoriske kanonpunkter og temaer støtter elevernes kronologiske overblik og forståelse af sammenhænge. Ved afslutningen af 9. klasse skal samtlige obligatoriske temaer og kanonpunkter have været inddraget i undervisningen.

KILDEARBEJDE

Kompetenceområdet **kildearbejde** omfatter fire færdigheds- og vidensområder:

- **Historiske problemstillinger og løsningsforslag** handler om, at eleverne formulerer og udarbejder løsningsforslag til problemstillinger og udvælger kilder til belysning heraf.
- **Kildeanalyse** handler om, at eleverne kan anvende og udvikle deres faglige og metodiske forudsætninger for at vælge, bruge og vurdere forskellige kilder.
- **Faglige begreber** handler om, at eleverne kan anvende faglige og relevante førfaglige begreber i diskussion af historiske emner og problemstillinger.
- **Teksters formål og struktur** handler om, at eleverne kan vælge og anvende hensigtsmæssige læsestrategier i afkodning og tolkning af kilder samt formidle tolkninger i skrift og tale.

Historiske problemstillinger og løsningsforslag

Undervisningen skal lægge op til, at eleverne formulerer spørgsmål, der med lærerens hjælp bearbejdes til problemstillinger. Senere i forløbet skal eleverne formulere historiske problemstillinger og kunne gøre rede for, hvorledes de kan bruges i udvælgelsen af informationskilder.

Eleverne kan bearbejde spørgsmål til historiske forhold til egentlige problemstillinger, der er retningsgivende for valg af kilder, arbejdsformer og metoder.

Længere henne i forløbet skal eleverne være i stand til at justere og præcisere problemstillingerne i løbet af arbejdsprocessen for at nå frem til fagligt anvendelige løsningsforslag.

Kildeanalyse

Eleverne kan udvælge hensigtsmæssige fremgangsmåder og med brug af kildekritiske begreber undersøge historiske spor, medier og andre udtryksformer og formulere underbyggede

historiske synteser. Det sker ved systematisk at anvende kilder i arbejdet med emner og temaer. Undervisningen skal tilrettelægges således, at eleverne i stadigt større omfang anvender og udvikler deres kritiske sans samt faglige og metodiske forudsætninger for at vælge, bruge og vurdere forskellige informationskilder.

Faglige begreber

Eleverne mestrer faglige og relevante førfaglige begreber på et niveau, der kan kvalificere diskussionen af historiske emner og problemstillinger. I 7.-9. klasse udvides elevernes begrebsforståelse, så de sættes i stand til at forstå og anvende begreber, der knytter an til mere komplekse historiske sammenhænge. Eleverne anvender begreber i arbejdet med historiske problemstillinger og emner bl.a. i deres analyse af kilder, argumentation og fremstilling. Eleverne anvender bevidst begreber, de har tilegnet sig på de tidligere niveauer og arbejder fortsat med at forstå nye begreber ud fra den kontekst, de optræder i.

Teksters formål og struktur

Eleverne bygger videre på og udvikler deres forudsætninger for at vælge og anvende hensigtsmæssige læsestrategier i afkodning og tolkning

af forskellige kildetyper samt til at formidle og præsentere tolkninger i tale, skrift og andre udtryksformer.

HISTORIEBRUG

Kompetenceområdet **historiebrug** omfatter tre færdigheds- og vidensområder:

- **Historiske scenarier** handler om, at eleverne kommer til erkendelser omkring forløb i historien ved at indgå i og udvikle egne historiske scenarier.
- **Konstruktion og dekonstruktion af historiske fortællinger** handler om, at eleverne udvikler deres evne til at konstruere egne historiske fortællinger samt udvider deres evne til kritisk analyse og dekonstruktion af eksisterende og fremmede narrativer (tolkninger).
- **Historisk bevidsthed** handler om, at eleverne får en forståelse af, at deres livsvilkår og samfund er formet af historiske udviklingsprocesser. Deres forudsætninger for refleksion over egen samtid og handlemuligheder styrkes fortsat.

Historiske scenarier

Eleverne (re)konstruerer historiske situationer og arbejdsprocesser for at visualisere deres historiske viden og for at opnå ny viden. Senere i forløbet kan eleverne vælge og bruge historiske scenarier – herunder også kontrafaktiske – til at fortolke historiske sammenhænge. At arbejde med historiske scenarier er en særlig metode til at gøre sig praktiske erfaringer, give indsigt i historien, samt give eleverne muligheder for identifikation.

Konstruktion og dekonstruktion af historiske fortællinger

Gennem undersøgelser af historiske fortællinger (herunder også kontrafaktiske) i forskellige medier samt konstruktion af egne historiske fortæl-

linger udvikles elevernes evne til at analysere og forklare historiske fortællingers formål og gøre rede for eksempler på deres virkning. Herigennem udvikles elevernes evne til konstruktion og dekonstruktion af historiske fortællinger for at fortolke historiske sammenhænge.

Historisk bevidsthed

Eleverne skal fortsat udvikle deres historiske bevidsthed. Undervisningen skal fortsat lægge op til, at eleverne styrker deres indsigt i, at mennesker selv, deres livsvilkår og samfund er formet af historiske udviklingsprocesser. Eleverne skal i stigende grad kunne identificere faktorer, der har betydning for udformning og omformning af historiske bevidstheder i forskellige samfund til forskellige tider.

TRINFORLØB FOR 10. KLASSETRIN

Eleverne er nu fortrolige med og kan anvende absolut kronologi og kan forklare principper for inddeling af historien i perioder. Eleverne kan analysere brud og kontinuitet i historiske forløb og har indsigt i forskellige former for samspil mellem Danmarks, Tysklands og omverdenens historie. Undervisningen bygger videre på og udvikler de metodiske færdigheder og sproglige kompetencer, eleverne har opnået i de tidligere faser i forhold til arbejdet med forskellige kildetyper.

Undervisningen tager afsæt i og udvikler den forståelse, eleverne har opnået i tidligere faser af, hvorledes historie bruges og er brugt med forskellige sigter. Undervisningen skal lægge op til, at eleverne reflekterer over samspil mellem fortidsfortolkning, nutidsforståelse og fremtidsforventning på baggrund af arbejdet med konstruktion af historiske scenarier og fortællinger. Derved styrkes elevernes erkendelse af at være historieskabte og historieskabende.

KRONOLOGI OG SAMMENHÆNG

Kompetenceområdet **kronologi og sammenhæng** omfatter fire færdigheds- og vidensområder:

- **Kronologi, brud og kontinuitet** handler om elevernes indsigt i historiske sammenhænge.
- **Principper for overblik** handler om, at eleverne anvender absolut kronologi til at inddele historien.
- **Det lokale, regionale og globale** handler om, at eleverne kan diskutere omverdenens indflydelse på danske og tyske forhold politisk, kulturelt, økonomisk og socialt, samt dansk og tysk påvirkning af tilsvarende forhold i omverdenen.
- **Aktuelle temaer/emner** handler om, at eleverne videreudvikler deres historiebevidsthed i forskellige dimensioner ud fra aktuelle temaer/emner.

Kronologi, brud og kontinuitet

Eleverne videreudvikler og anvender viden, færdigheder og arbejdsformer fra tidligere trinforløb med henblik på at styrke deres indsigt i historiske sammenhænge. Eleverne kan forklare, hvorfor og hvordan historiske udviklingsforløb er præget af kontinuitet og brud. Undervisningen skal fokusere på skiftende perioders menneske- og samfundssyn med henblik på at styrke elevernes kendskab til regulering af samfundsmæssige fællesskaber, styreformer og deres legitimitet og det enkelte individs funktion i beslutningsprocesserne samt individets rettigheder. Eleverne kan gøre rede for og diskutere forskellige opfattelser af historiens retning og dens mulige drivende kræfter.

Principper for overblik

Eleverne har sikker viden om inddelinger af historien og baggrunden for dem. Eleverne opnår derved grundlag for at anvende absolut

kronologi for at inddele historien. Eleverne kan forklare og diskutere principper for overblik, der er grundlaget for valg af tidsfriser og oversigter.

Det lokale, regionale og globale

Eleverne videreudvikler deres indsigt i forudsætninger, forløb og følger af møder og sammenstød mellem kulturer på lokalt, regionalt og globalt niveau. Eleverne kan begrunde valget af eksemplariske eksempler på mod- og medspil mellem samfundsgrupper og lag. Eleverne kan forklare og diskutere omverdenens indflydelse på danske forhold politisk, kulturelt, økonomisk og socialt, samt dansk påvirkning af tilsvarende forhold i omverdenen. Eleverne kan sammenligne levevilkår, værdier og holdninger i forskellige kulturer og diskutere historiske årsager til forskellene.

Aktuelle temaer/emner

10. klasse anvendes til indholdsmæssig og meto-

disk fordybelse. Den indholdsmæssige konkreti-

sering af undervisningen fastlægges i fagteamets overordnede plan. Der tages udgangspunkt i aktuelle og vedkommende temaer og emner, fx kriser, flygtninge, kulturmøder, styreformer og politiske ideologier. Disse temaer/emner danner udgangspunktet for fordybelsen gennem tiderne.

Der lægges vægt på, at eleverne i 10. klasse videreudvikler deres historiebevidsthed i forskellige dimensioner. Det kan bl.a. være identitetsbevidsthed (vi – I – dem), politisk bevidsthed (oppe – nede), økonomisk-social-bevidsthed (fattig – rig) og etisk, moralsk bevidsthed (rigtig – forkert).

KILDEARBEJDE

Kompetenceområdet kildearbejde omfatter fire færdigheds- og vidensområder:

- **Historiske problemstillinger og løsningsforslag** handler om, at eleverne udarbejder og diskuterer problemstillinger og udvælger kilder til belysning heraf.
- **Kildeanalyse** handler om, at eleverne kan anvende og udvikle deres faglige og metodiske forudsætninger for at vælge, bruge og vurdere forskellige kilder.
- **Faglige begreber** handler om, at eleverne kan anvende faglige og relevante førfaglige begreber i diskussion af historiske emner og problemstillinger.
- **Teksters formål og struktur** handler om, at eleverne kan vælge og anvende hensigtsmæssige læsestrategier i afkodning og tolkning af kilder samt formidle tolkninger i skrift og tale.

Historiske problemstillinger og løsningsforslag

Undervisningen skal lægge op til, at eleverne formulerer spørgsmål, der bearbejdes til problemstillinger. Eleverne kan formulere historiske problemstillinger og kan gøre rede for, hvorledes de kan bruges i udvælgelsen af informationskilder.

Eleverne kan bearbejde spørgsmål til historiske forhold til egentlige problemstillinger, der er retningsgivende for valg af kilder og arbejdsprocessen.

Eleverne er i stand til at justere og præcisere problemstillingerne i løbet af arbejdsprocessen for at nå frem til fagligt anvendelige løsningsforslag.

Kildeanalyse

Eleverne kan udvælge hensigtsmæssige fremgangsmåder og med brug af kildekritiske begreber undersøge historiske spor, medier og andre udtryksformer og formulere underbyggede historiske synteser. Det sker ved systematisk at anvende kilder i arbejdet med emner og temaer.

Undervisningen skal tilrettelægges således, at eleverne i stadigt større omfang anvender og udvikler deres kritiske sans samt faglige og metodiske forudsætninger for at vælge, bruge og vurdere forskellige informationskilder.

Faglige begreber

Eleverne mestrer faglige og førfaglige begreber på et niveau, der kan kvalificere diskussionen af historiske emner og problemstillinger. Eleverne er nu i stand til at forstå og anvende begreber, der knytter an til mere komplekse historiske sammenhænge. Eleverne anvender begreber i arbejdet med historiske problemstillinger og emner bl.a. i deres analyse af kilder, argumentation og fremstilling. Eleverne anvender bevidst begreber, de har tilegnet sig på de tidligere niveauer og arbejder fortsat med at forstå nye begreber ud fra den kontekst, de optræder i.

Teksters formål og struktur

Eleverne bygger videre på og udvikler deres forudsætninger for at vælge og anvende hensigtsmæssige læsestrategier i afkodning og tolkning af forskellige kildetyper samt til at formidle og præsentere tolkninger i tale, skrift og andre udtryksformer.

HISTORIEBRUG

Kompetenceområdet **historiebrug** omfatter tre færdigheds- og vidensområder:

- **Historiske scenarier** handler om, at eleverne kommer til erkendelser omkring forløb i historien ved at indgå i historiske scenarier.
- **Konstruktion og dekonstruktion af historiske fortællinger** handler om, at eleverne udvikler deres evne til at konstruere egne historiske fortællinger samt udvider deres evne til kritisk analyse og dekonstruktion af eksisterende og fremmede narrativer (tolkninger).
- **Historisk bevidsthed** handler om, at eleverne udvikler deres forståelse for, at deres livsvilkår og samfund er formet af historiske udviklingsprocesser, og elevernes forudsætninger for refleksion over deres samtid og handlemuligheder styrkes fortsat.

Historiske scenarier

Eleverne (re)konstruerer historiske situationer og arbejdsprocesser for at visualisere deres historiske viden og for at opnå ny viden. Senere i forløbet kan eleverne vælge og bruge historiske scenarier – herunder også kontrafaktiske – til at fortolke og diskutere historiske sammenhænge. At arbejde med historiske scenarier er en særlig metode til at gøre sig praktiske erfaringer, give indsigt i historien, samt give eleverne muligheder for identifikation.

Konstruktion og dekonstruktion af historiske fortællinger

Gennem undersøgelser af historiske fortællinger (herunder også kontrafaktiske) i forskellige medier samt konstruktion af egne historiske fortæl-

linger udvikles elevernes evne til at analysere og vurdere historiske fortællingers formål og gøre rede for eksempler på deres virkning. Herigenem udvikles elevernes evne til konstruktion og dekonstruktion af historiske fortællinger for at fortolke historiske sammenhænge.

Historisk bevidsthed

Eleverne skal fortsat udvikle deres historiske bevidsthed. Undervisningen skal vedvarende lægge op til, at eleverne styrker deres indsigt i, at mennesker selv, deres livsvilkår og samfund er formet af historiske udviklingsprocesser. Eleverne skal i stigende grad kunne identificere faktorer, der har betydning for udformning og omformning af historiske bevidstheder i forskellige samfund til forskellige tider.

OBLIGATORISKE TEMAER OG KANONPUNKTER

I læreplanen for historie indgår en række obligatoriske temaer og kanonpunkter, som tilsammen danner skelettet/udgangspunktet for historieundervisningen.

De otte obligatoriske temaer og kanonpunkterne er i det følgende fordelt på de enkelte trinforløb. Denne inddeling anbefales for at sikre fleksible klasse- og skoleskift for eleverne, men betyder omvendt ikke, at der ikke også kan arbejdes med temaerne og kanonpunkterne på tværs af hinanden og i andre trinforløb. Temaernes og kanonpunkternes placering på de enkelte klassetrin samt det konkrete historiske indhold i temaerne kan fastlægges i fagteamets overordnede plan.

I arbejdet med temaerne inddrages også aktuelle historiekulturelle og regionale synsvinkler, ligesom grænseregionens historie integreres på passende vis i hele forløbet.

For at sikre at ingen elev forlader skolen uden kendskab til alle historiske epoker, skal alle obligatoriske temaer og kanonpunkter have været en del af undervisningen ved afslutningen af 9. klassetrin.

Fordeling af temaer og kanonpunkter på de forskellige trinforløb

Trinforløb for 3. – 4. klassesetrin		
Obligatorisk tema	Historisk indhold	Kanonpunkter
Forhistorien og den antikke verden – historiske fundament for vor tid?	Spor fra fortiden Den neolitiske revolution Tidlige højkulturer Den antikke kultur Vikingetiden	Køkkenmøddingen i Ertebølle Tutankhamon Solvognen Kejser Augustus Danevirke/Hedeby
Trinforløb for 5. – 6. klassesetrin		
Obligatorisk tema	Historisk indhold	Kanonpunkter
Middelalderen – den mørke tid?	Livs- og styreform i middelalderen Jøder, kristne og muslimer	Korstogene Den sorte død »Up ewig ungedeelt«
Den nye tid – vejen til det moderne?	Opdagelserne Reformationen Nye tænke- og handlemåder i den nye tid Den moderne stat – oplysning og revolution	Christopher Columbus Martin Luther Den Westfalske Fred Statskuppet 1660 Stormen på Bastillen
Trinforløb for 7. – 9. klassesetrin		
Obligatorisk tema	Historisk indhold	Kanonpunkter
Det 19. århundrede – fremskridt eller stilstand?	Industrialisering og samfundsmæssig forandring Liberale og nationale bevægelser i det 19. århundrede Det tyske kejserrige	Dampmaskinen Grundloven 1849 Slaget ved Dybbøl 1864
Den første verdenskrig – et epokeskifte?	Kolonialisme, imperialisme og første verdenskrig Verden efter første verdenskrig – kommunisme, demokrati, fascisme	Berlinkonferencen 1884-85 Slaget ved Verdun Versaillestraktaten Genforeningen i 1920
Europa 1918-1945 – mellem demokrati og diktatur	Weimarrepublikken Det nationalsocialistiske Tyskland Anden verdenskrig og holocaust	Strid i det dansk-tyske-grænseland Holocaust Danmarks besættelse og befrielse
Verden efter 1945 – mellem konfrontation og Kooperation	Øst-vest konflikten: opståen-forløb-slutning Afkolonisering og regionale konflikter Drømmen om en ny verdensorden	Potsdamkonferencen FN's erklæring om menneskerettigheder 11. september 2001
Europa efter 1945 – fra spaltning til integration?	Tyskland-delt og forenet Forbundsrepublikken, DDR Tyskland i Europa	København-Bonn erklæringerne Berlinmuren Åbne og lukkede grænser
Trinforløb for 10. klassesetrin		
Obligatorisk tema	Historisk indhold	Kanonpunkter
Indholdsmæssig og metodisk fordybelse	Indholdsmæssig og metodisk fordybelse	Indholdsmæssig og metodisk fordybelse

SPROGLIG UDVIKLING

Sproglig udvikling skal indgå i arbejdet med alle mål i historie. Sproglig udvikling har fokus på de fire dimensioner; samtale, lytte, læse og skrive.

I historie forstås faglige tekster som kilder, dvs. alt hvad der er bærer af information, der er relevant for det emne/tema med den problemstilling, der arbejdes med. Undervisningen skal understøtte elevernes kompetencer til at afkode, forstå, bruge spor, kilder, medier og andre udtryksformer, herunder multimodale tekster, samt udvikle deres forudsætninger for at formulere sig sprogligt, mundtligt og skriftligt herom. Det sker ved, at undervisningen tager afsæt i elevernes udviklingstrin på det sproglige og begrebsmæssige område.

I historie arbejdes med et bredt udvalg af tekster (kilder), fx artikler, breve, lovttekster, sangtekster, baggrundstekster og uddrag af historiske fortællinger. Eleverne skal have kendskab til disse teksters formål og struktur. Foruden tekster arbejdes der med andre materialer og udtryksformer, fx dokumentarfilm, pressefoto, grafer og statistikker, film, computerspil, kunstbilleder og musik.

Det er væsentligt, at eleverne bliver fortrolige med sproget i historie, som det kommer til udtryk i skrift og tale. Sproget i historie anvender

forskellige virkemidler afhængig af kommunikationens formål. Eleverne skal blive fortrolige med begreber, der knytter an til analyse af kilder med henblik på at kunne forholde sig til kildernes ophav, formål og virkemidler. Eleverne skal tilegne sig strategier til at tilgå og forstå kilder, hvor sproget fx er af ældre dato.

Eleverne skal lære fagets centrale begreber (danske og tyske) at kende med henblik på selv at kunne anvende dem i arbejdet med fagets områder.

Eleverne tilegner sig forskellige læsestrategier, så de ud fra formålet med læsningen kan vælge de mest hensigtsmæssige. Eleverne skal blive stadig mere fortrolige med redskaber til at vurdere medier og andre udtryksformers muligheder og begrænsninger til at formidle information – ligesom eleverne kontinuerligt skal styrke deres forudsætninger for at formulere sig præcist og nuanceret mundtligt og skriftligt om historie.

Der henvises derudover til de gældende MÅL FOR SPROG OG LÆSNING.

IT OG MEDIER

It og digitale medier skal kontinuerligt være integrerede redskaber og læremidler i undervisningen.

It- og mediekompetencerne kan udskilles i fire elevpositioner, som i praksis vil have store overlap og sammenfald. Der arbejdes i historie med alle fire elevpositioner: Eleven som kritisk undersøger, eleven som analyserende modtager, eleven som målrettet og kreativ producent og eleven som ansvarlig deltager. Eleven som kritisk undersøger står centralt i historiefaget.

Eleven som kritisk undersøger

Der arbejdes med it og medier i faget historie, hvor eleverne indhenter og bearbejder relevant information fra internettet og andre medier. En faglig forsvarlig brug af it og digitale medier til

informationssøgning forudsætter, at eleverne har tilegnet sig metodiske og kildekritiske redskaber til søgningen. Disse kvalificeres vedvarende i undervisningen. Eleverne anvender it og medier i formidling af deres historiske viden.

INNOVATION OG ENTREPRENØRSKAB

Fortiden, den levede historie, er i sig selv forsvundet, og der eksisterer ikke én stor fortælling om fortiden, men flere valide fortællinger, fortalt ud fra forskellige perspektiver. Disse fortællinger ændrer sig, dels på grund af ny viden om fortiden, men først og fremmest fordi den fortalte historie bliver til i et samspil mellem ophavsmandens nutidsforståelse, fortidsfortolkning og fremtidsforventning. Det er vigtigt, at eleverne allerede fra 3. klasse forstår og involveres i de processer, der har frembragt og frembringer historiske fortællinger, hvilket forudsætter, at kreativ tænkning med afsæt i innovation og entreprenørskab, bliver central i undervisningen.

Det indebærer bl.a., at eleverne overvejer flere mulige sammenhænge i historiske forløb og bruger deres indlevelsesevne og forestillingsevne til at etablere sammenhænge og skabe historisk viden. Eleverne må fra begyndelsen af arbejde med at stille spørgsmål til historien, dvs. spørgsmål, der er meningsfulde for dem, og som giver dem mulighed for at opnå viden og forståelse. Indgangen hertil er, at emner og temaer præsenteres, så de vækker elevernes nysgerrighed, og læreren selv stiller relevante spørgsmål, der kan undersøges.

De innovative og entreprenante processer kan ses i fire dimensioner, der gensidigt understøtter hinanden: omverdensforståelse, kreativitet, personlig stillingtagen og evne til handling, og de kan indgå i forskellige sammenhænge i historieundervisningen.

Omverdensforståelsen er central i færdighedsvidensområdet *det lokale, regionale og globale*, jf. afsnittet om kulturforståelse.

Det kreative og innovative kan især ses i kompetenceområdet *historiebrug*, hvor eleverne får mulighed for at stille kreative spørgsmål og finde kreative løsningsforslag til historiske problemstillinger. I færdigheds- og vidensområderne *historiske scenarier* og *konstruktion og dekonstruktion af historiske fortællinger* søger man fx at udvikle elevernes narrative og analyserende kompetencer gennem arbejdet med fortællinger og scenarier (herunder kontrafaktiske), der kan udfordre elevernes opfattelse af konkrete historiske problemstillinger.

Elevers personlige indstilling er en væsentlig del af historieundervisningen, hvor elevernes deltagelse og personlige stillingtagen er væsentlig for undervisningen. Det gælder alt fra gruppearbej-

det til selvstændige løsninger til fremlæggelser. Den personlige indstilling indebærer både en tro på sig selv og en accept af muligheden for at fejle samt evnen til at kunne reflektere over dette, hvilket undervisningen i historie må give plads til.

I forhold til handlingsdimensionen byder historiefaget på samarbejdsprocesser, hvor forskellige handlingsformer er nødvendige, og hvor en begyndende netværksbevidsthed kan etableres. Det kan være alt fra fremlæggelser på baggrund af lærerstillede problemstillinger til selvstændige opgaver. Som en del af handlingsdimensionen kan eleverne i historie i kompetenceområdet *historiebrug* samarbejde med hinanden om at finde løsningsforslag til historiske problemstillinger gennem arbejdet med konstruktioner af historiske fortællinger og scenarier. Herigennem kan faget historie medvirke til at udvikle innovation og entreprenørskab hos eleverne.

KULTURFORSTÅELSE

UNDER UDARBEJDELSE

FAGTEAMETS OVERORDNEDE PLAN

I fagteamets overordnede plan fastholdes de aftaler, som skolens fagteam indgår for faget historie på deres skole for de enkelte årgange. Planen evalueres og revideres årligt. På baggrund af fagteamets overordnede plan og fagets læreplan udarbejder den enkelte lærer sin årsplan.

AFTALER	
Undervisning	Fordeling af bestemte temaer og/eller undervisningsenheder Opbygning af kompetencer Konkrete fagspecifikke metoder Projekter Inddragelse af eksterne undervisningstilbud og ekskursioner
Differentiering	Former for differentiering Tiltag i forhold til elever med særlige behov eller begavelse
Sproglig udvikling, herunder fagsprog	Teksttyper, læsestrategier og notatteknikker
It og medier	Fagets bidrag til udvikling af elevernes it- og mediekompetencer
Innovation og entreprenørskab	Fagets bidrag til udvikling af elevernes innovative og entreprenante kompetencer
Kulturforståelse	Fagets bidrag til udvikling af elevernes kulturforståelse
Hjælpemidler og materialer	Fagafhængigt: lærebøger, opslagsværker, (elektroniske) ordbøger, lommeregner, formelsamlinger osv.
Bedømmelse	Principper for bedømmelse og udformning af dokumentation

EVALUERING

Elevens læring og trivsel følges ad, og de supplerer hinanden. En tydelig feedback- og evalueringskultur giver eleven oplevelsen af selv at være en central aktør i evalueringen af egen faglig og social udvikling og trivsel. Derudover kan elevens systematiske medinddragelse være med til at udvikle skolen generelt og læringsmiljøet specielt samtidig med, at den er en vigtig tilbage melding til læreren og fagteamet. I Skoleforeningens inklusionspolitik står:

Det er centralt for et barns trivsel, udvikling og livschancer at opleve sig som en værdifuld deltager i sociale og faglige fællesskaber. Det gavner alle børn i fællesskabet, når læringen tilrettelægges på en måde, der tilgodeser mange forskellige behov og skaber deltagelsesmuligheder for alle.¹

For at støtte op om den faglige og sociale udvikling gennemføres der på skolerne trivselsundersøgelser af undervisnings- og læringsmiljøet. Trivselsundersøgelserne inddrages i evalueringssamtaler og skal resultere i handleplaner for skolen og de elever, der ikke trives.² Udover at give bedre trivsel er dette med til at støtte eleven i hans eller hendes faglige udvikling og giver eleven en mere aktiv rolle i sin egen læreproces.

For at eleven kan få det fulde udbytte af undervisningen, er det vigtigt, at de intentioner, lærerne har med undervisningen, synliggøres for eleven.³ Sammenhængen mellem undervisningen og elevernes læring skal altså være tydelig og gennemskuelig. Det forudsætter, at undervisningen er baseret på klare mål og kriterier, hvor evaluering spiller en central rolle.

Den faglige evaluering forstås som systematisk dokumentation og faglig bedømmelse af den enkelte elevs udvikling og standpunkt. Evalueringen omfatter alle fagets kompetenceområder og skal forholde sig til både arbejds- og læreproces

samt resultater. Evalueringen er således en del af en løbende dialog mellem elev, forældre og lærer og indeholder elementer af feedback, rådgivning, vejledning og støtte, der åbner for nye perspektiver. Evalueringen skal løbende understøtte elevens tiltro til egne evner og en erkendelse af, at al læring er en proces, hvor det at kunne acceptere usikkerhed og turde fejle er en vigtig del af læringsprocessen. Som sådan er evalueringen også en del af elevens dannelsesproces.

Summativ og formativ evaluering af det faglige

Evalueringen er både en summativ (afsluttende) og en formativ (løbende) evaluering, der støtter elevernes udbytte af undervisningen og lærerens planlægning. For læreren tjener evalueringen det formål at være på forkant med elevernes udbytte og på et tidligt tidspunkt at kunne justere og eventuelt revidere læringsmål og metoder samt fastlægge nye mål for undervisningen. Evalueringen er således en del af et systematisk arbejde, der indbefatter planlægning, tilrettelæggelse, gennemførelse og evaluering af undervisningen, ligesom lærerens evaluering er udgangspunktet for undervisningsdifferentiering. Jo mere læreren ved om, hvad eleven kan og ved, og om hvordan eleven lærer og motiveres, jo bedre kan undervisningen tilrettelægges derefter. Den løbende feedback og evaluering er for eleven en hjælp til selvevaluering og støtte for den videre læreproces og har således afgørende betydning for elevens læringsresultater.

Fælles Evaluering

Eleverne deltager på nogle årgange i Skoleforeningens obligatoriske Fælles Evaluering og de dertil hørende frivillige prøver som et led i at afdække en række af elevernes basiskompetencer. Fælles Evalueringens pædagogiske prøver er ikke direkte en evaluering af et undervisningsforløb, hvorfor de ikke kan anvendes som prøver og prøvelignende bidrag eller indgå i standpunktsbedømmelsen af eleven. Der gives således heller ikke karakterer for prøver i forbindelse med Fælles Evaluering. Der arbejdes formativt (fremadrettet) med resultaterne i dialog med elever

1 Skoleforeningens inklusionspolitik fra 2016 se: <http://www.skoleforeningen.org/indsatsomraader/inklusion>

2 Dansk Center for Undervisningsmiljø: Dansk Center for Undervisningsmiljø se: <http://dcum.dk/>

3 John Hattie, Visible Learning (2009)

og forældre samt på teammøder/klassekonferencer/i fagteams.

Evalueringsformer

Den evaluerende, didaktiske refleksion er en refleksion over, hvor godt undervisningsforløbet understøttede elevernes opnåelse af det ønskede læringsudbytte. Arbejdet med læringsmål sikrer et godt grundlag for lærerens evaluering af

elevens læringsudbytte. Den løbende evaluering undervejs i forløbet følges op af en evaluering af læringsudbyttet ved undervisningsforløbets afslutning. Her skal læreren både evaluere, om eleverne har nået målet, men det kan også være nyttigt at få elevernes feedback på undervisningen. Evaluering kan derfor foretages på fire niveauer:⁴

Elevernes læringsudbytte – selvevaluering	Elevernes læringsudbytte – lærerens vurdering – feedback
Lærerens undervisning – selvevaluering	Lærerens undervisning – elevernes vurdering – feedback

Der er forskellige måder, man kan evaluere elevernes læring og undervisningen på. Det kan fx være gennem analyse af elevens proces og produkter, observationer af elevernes læringsudbytte og egen undervisningspraksis samt gennem dialog som evaluering af undervisning og mål mellem både lærer-elev, lærer-elev-forældre og lærer-lærer.

I forbindelse med evaluering er arbejdet med tegn på læring et vigtigt hjælpemiddel i forhold til den løbende evaluering.

Bedømmelse

I bedømmelsen skelnes der mellem to bedømmelsesområder: *undervisningsbidrag*⁵ og *prøver og prøvelignende bidrag*,⁶ der begge skal dokumenteres.

Undervisningsbidrag omfatter alle elevens præstationer i den daglige undervisning eller undervisningskontekst, det vil sige alle mundtlige, skriftlige og praktiske præstationer, hvad enten der er tale om selvstændigt arbejde, par- eller gruppearbejde. Der kan gennemføres tests på højst 20 min. inden for udvalgte færdigheds- og vidensmål.

Prøver og prøvelignende bidrag skal tilgodeses fagets kompetenceområder og kan være skriftlige, mundtlige og praktiske, således fx også en portfolio. Bedømmelsen skal basere sig på tydelige vurderingskriterier, som er kendt af eleverne på forhånd. Bedømmelsen må ikke kun indeholde en vurdering (summativ evaluering), men skal også være en fremadrettet læringshjælp til eleven (formativ evaluering). Læreren skal målrette og differentiere sin feedback under hensyn til elevens forudsætninger og potentialer.

De evalueringsformer, der anvendes i løbet af skoleåret, skal give eleven mulighed for at vise de erhvervede kompetencer i gentagne og skiftende sammenhænge.

Standpunktsbedømmelse

Evalueringen er grundlag for standpunktsbedømmelsen, der er en juridisk handling og derfor underlagt regler, der skal følges.

Ved en samlet bedømmelse af elevens præstationer skelnes der mellem præstationerne i de såkaldte undervisningsbidrag og præstationerne i prøver og prøvelignende bidrag.

Standpunktsbedømmelsen skal afspejle elevens faglige niveau baseret på kompetencemålene i læreplanen og er resultatet af både en faglig og en pædagogisk vurdering.

4 Læringsmål – Inspiration til arbejdet med læringsmål i undervisningen, Ministeriet for børn, undervisning og ligestilling (2016)

5 *Unterrichtsbeiträge*

6 *Leistungsnachweise*

Undervisningsbidragene – altså den daglige undervisning – skal vægtes højest. Det skal sikres, at bedømmelsen baserer sig på forskellige former for undervisningsbidrag.

Elevens arbejdsindsats eller adfærd kan som udgangspunkt ikke indgå i grundlaget for standpunktsbedømmelsen. Sådanne faktorer kan alene inddrages, hvis de påvirker elevens faglige niveau, eller hvis faget på det pågældende trin indeholder mål, der omfatter disse forhold.

OBLIGATORISK EVALUERING: PRØVER OG PRØVELIGNENDE BIDRAG

Fællesskole 5.-10. klasse

Ud over evaluering og dokumentation af elevens faglige præstationer på baggrund af undervisningsbidragene, er der følgende krav om antal prøver og prøvelignende bidrag:

	5. klasse	6. klasse	7. klasse	8. klasse	9. klasse	10. klasse
Tysk	4	4	4	4	4	4
Matematik	4	4	4	4	4	4
Dansk	4	4	4	4	4	4
Engelsk	-	2	4	4	4	4
Natur/teknologi	2	2				
Geografi			2	2	2	2
Fysik og kemi			2	2	2	2
Biologi			2	2	2	2

Se antal fælles evalueringer på www.evaluering.de

Antallet af prøver og prøvelignende bidrag skal fordeles ligeligt på de to halvår.

I fagene historie, religion, samfundsfag, idræt, musik, billedkunst og madkundskab er der ingen prøver og prøvelignende bidrag. Her evalueres og dokumenteres elevens faglige præstationer på baggrund af undervisningsbidrag.

SPECIFIKT FOR HISTORIE

I historie sker bedømmelsen af elevernes præstationer på baggrund af mundtlige, skriftlige og praktiske **undervisningsbidrag**. Der er således ingen **prøver og prøvelignende bidrag** i historie.

Eksempler på **undervisningsbidrag** i historie kan være:

1. Mundtlige undervisningsbidrag

- Bidrag i den mundtlige undervisnings-samtale
- Bidrag i partner- og gruppearbejde
- Fremlæggelse af partner- og gruppearbejde
- Foredrag

2. Skriftlige undervisningsbidrag

- Hjemmeopgaver
- Tests
- Skriftlige opgaver
- Logbøger

3. Praktiske undervisningsbidrag

- Paneldiskussioner
- Rollespil
- Grafiske fremstillinger
- Bidrag og fremlæggelser ved hjælp af digitale medier

Generelt gælder, at elevernes selvstændige tænkning skal vægtes højere end reproduktion og udenadslære.

Bedømmelseskriterier

For alle tre afslutningsniveauer gælder, at undervisningen, elevopgaver samt bedømmelse af undervisningsbidrag skal tilgodese de tre taksonomiske niveauer I reproduktion – II anvendelse og analyse – III vurdering, perspektivering og kreativitet.

Som grundlag for bedømmelsen kan læreren anvende følgende kriterier:

- Kvalitet og kvantitet i den mundtlige undervisningssamtale
- Aktiv deltagelse og kreativitet i undervisningen og projektarbejde

- Kvalitet og kvantitet i de skriftlige præstationer, fx hjemmeopgaver og tests
- Evne til fremstilling, strukturering og præsentation af resultater (konstruktion), fx scenarier, fortællinger, plancher og foredrag
- Evne til at bruge fagsprog og fagbegreber
- Evne til at argumentere på grundlag af faglig viden og faglige metoder
- Evne til at bearbejde og tage kritisk stilling til fagspecifikt materiale (dekonstruktion), fx tekster, grafikker, karikaturer, statistikker og modeller
- Evne til anvendelse af fagspecifikke metoder

Mundtlig eksamen efter 9. og 10. klasse

En elev kan ansøge om at komme til mundtlig eksamen i op til to fag. Uafhængigt af dette kan prøveudvalget beslutte, at en elev skal til eksamen i op til to fag, hvis der er begrundet udsigt til, at eleven derigennem kan forbedre sin slutkarakter.

Grundlaget for den mundtlige eksamen efter 9. og 10. klasse er læreplanens indhold som beskrevet i kompetence-, færdigheds- og vidensmålene. Opgaverne i den mundtlige eksamen skal stilles i overensstemmelse med disse og afspejle undervisningens indhold. Endvidere skal opgaverne formuleres under hensyntagen til de tre taksonomiske niveauer, hvor anvendelse og reorganisering skal vægtes højest.

Til eksamenen skal eleverne starte med at præsentere deres løsninger, der efterfølgende uddybes i en samtale med lærer og censor.

Følgende kriterier skal indgå i bedømmelsen:

- Omfang og kvalitet af præstationen i forhold til kompetence-, færdigheds- og vidensmålene

- Dispositionen af præsentationen, anvendelse af fagsprog, præsentationens forståelighed
- Elevens evne til at indgå i en samtale, reagere på spørgsmål og indvendinger samt tage imod hjælp
- Elevens evne til selv at give impulser til samtalen

- Kreativitet og selvstændighed i eksamenssituationen

Hvis en elev ikke når ud over reproduktion af det lærte, kan der ikke gives højere karakter end »tilstrækkelig«. For at opnå karakteren »meget god« skal eleven også bevæge sig på det taksnomiske niveau III.

KILDER

Vedtægter for Dansk Skoleforening for Sydslesvig e.V., Dansk Skoleforening for Sydslesvig, 2011:

<http://www.skoleforeningen.org/media/46171/Skoleforeningens-vedtaegter.pdf>

Forenklede Fælles Mål, Undervisningsministeriet, 2014-2018:

<http://www.emu.dk/omraade/gsk-laerer>

Mål for Sprog og Læsning for dagtilbud, grund- og fælleskolen, Dansk Skoleforening for Sydslesvig, 2016:

<http://www.skoleforeningen.org/media/2871934/maalene-for-sprog-og-laesning.pdf>

Skoleforeningens inklusionspolitik, Dansk Skoleforening for Sydslesvig, 2016:

<http://www.skoleforeningen.org/foreningen/vedtaegter-og-politikker/inklusionspolitik>

Zeugnisverordnung (ZVO), Ministerium für Bildung und Frauen des Landes Schleswig-Holstein, 2008:

<http://www.gesetze-rechtsprechung.sh.juris.de/jportal/?quelle=jlink&query=ZeugnV+SH&psml=bsshoprod.psml&max=true&aiz=true>

Landesverordnung über Gemeinschaftsschulen (GemVO), Ministerium für Bildung und Wissenschaft

des Landes Schleswig-Holstein, 2014: <http://www.gesetze-rechtsprechung.sh.juris.de/jportal/?quelle=jlink&query=GemSchulV+SH&psml=bsshoprod.psml&max=true&aiz=true>

Fachanforderungen, Ministerium für Schule und Berufsbildung des Landes Schleswig-Holstein, 2014-2016:

<http://lehrplan.lernnetz.de>

Leitfäden zu den Fachanforderungen, Ministerium für Schule und Berufsbildung des Landes Schleswig-Holstein,

2014-2016: <http://lehrplan.lernnetz.de>

BILAG

Pejlemærker for god undervisning

Dygtige undervisere er den enkeltstående faktor, der har størst indflydelse på elevernes udbytte af undervisningen. Debatten handler dog ofte om meget andet end selve kerneopgaven – undervisningen.

Der bør bruges flere kræfter på skolernes og uddannelsesinstitutionernes kerneopgave og på at udvikle undervisningen – både i hverdagens skolepraksis og i den større nationale debat om undervisningsområdet. Danske Underviserorganisationers Samråd og Undervisningsministeriet har derfor i fællesskab udarbejdet 12 pejlemærker for, hvad der kendetegner god undervisning. Pejlemærkerne udgør ikke en facitliste, men er et oplæg til en lokal og national faglig debat om, hvad god undervisning er og hvordan god undervisning skabes.

Formål og værdier

1. God undervisning fremmer elevernes faglige, sociale og personlige udvikling og dannelse og lever op til uddannelsernes mål, formål og værdier.

Rammer og forudsætninger for god undervisning

2. God undervisning bygger på lærerens engagement, motivation og professionelle ansvar og dømmekraft.
3. God undervisning udføres og udvikles af fagligt og pædagogisk kompetente og opdaterede lærere.
4. God undervisning sker inden for tidsmæssige, fysiske og organisatoriske rammer, der skaber rum til faglig dialog, udvikling, planlægning, opfølgning og feedback.
5. God undervisning udvikles fagligt og pædagogisk i et miljø præget af tillid, åbenhed og samarbejde.

God undervisning – i samspillet mellem lærer og elever

6. God undervisning har faglig ambition, en tydelig retning og struktur.
7. God undervisning bygger på høje forventninger til alle elever og fremmer elevernes progression.
8. God undervisning fremmer og praktiserer demokratiske principper.
9. God undervisning bygger videre på og udvider elevernes erfaringsverden.
10. God undervisning sker i et trygt læringsmiljø med rum til at stille spørgsmål, reflektere og begå fejl.
11. God undervisning bygger på gensidig respekt mellem lærere og elever.
12. God undervisning er varieret og sætter elevgruppens mangfoldige kompetencer i spil.

CENTER FOR PÆDAGOGIKS LÆREPLANSGRUPPER

Fag	Konsulent/tovholder	Sparringspartnere	Skole
Dansk	Tina Joost	Anne Karin Sjøstrøm Bente Knutzen-Koch Laura Lund Clausen	Bøl-Strukstrup Danske Skole Bredsted Danske Skole A. P. Møller Skolen
Tysk	Henry Bohm	Tina Rother Jessica Petersen Andrea Tutlewski	Gustav Johannsen-Skolen Jaruplund Danske Skole Gustav Johannsen-Skolen
Engelsk	Team Engelsk	Lis Bewernick Else Brink Nielsen Lis Blumenau	Skovlund-Valsbøl Danske Skole Cornelius Hansen-Skolen Husum Danske Skole
Matematik	Markus Hausen	Sandra Döhrwaldt Stefanie Bernsee Reimo Hinske	Cornelius Hansen-Skolen Jes Kruse-Skolen Jes Kruse-Skolen
Natur/teknologi	Kirsten la Cour, senere Rasmus Raun	Kirsten Weiss Sybilla Nitsch Jörg Liedtke	Jaruplund Danske Skole Hans Helgesen-Skolen Læk Danske Skole
Biologi	Kirsten la Cour, senere Rasmus Raun	Daniel Frost Larsen Frauke Pløen, senere Inga Rühmann	Husum Danske Skole A. P. Møller Skolen A. P. Møller Skolen
Geografi	Kirsten la Cour, senere Rasmus Raun	Markus Lorenzen Rasmus Raun Mette Lorenzen	A. P. Møller Skolen Cornelius Hansen-Skolen Jens Jessen-Skolen
Fysik og kemi	Kirsten la Cour, senere Rasmus Raun	Peter Aggerholm Tim Steffensen Iben Hougaard Grethe Andersen	Gustav Johannsen-Skolen Gustav Johannsen-Skolen A. P. Møller Skolen Duborg-Skolen
Religion	Kirsten la Cour, senere Christian Schlömer	Mette Jessen Jenny Heim (2016/17)	Store Vi Danske Skole Læk Danske Skole
Historie	Kirsten la Cour, senere Christian Schlömer	Verena Gülck Leif Mikkelsen	Gustav Johannsen-Skolen Duborg-Skolen
Samfundsfag	Kirsten la Cour, senere Christian Schlömer	Philipp Becker Leif Mikkelsen	Jes Kruse-Skolen Duborg-Skolen
Idræt	DSIS	Monica Eichhorn Bettina Andresen Susanne Terkelsen	Gustav Johannsen-Skolen Lyksborg Danske Skole Bøl-Strukstrup Danske Skole
Madkundskab	Charlotte Havn		Gustav Johannsen-Skolen
Musik	Ture Pejtersen	Jutta Öhler	A. P. Møller Skolen
Billedkunst	Dirk Jäger	Vibeke Lund	Jens Jessen-Skolen

Center for Pædagogiks Team Læreplan består af Skoleforeningens pædagogiske konsulenter og Katrine Hoop. Team Læreplan ledes af Mette Tode og Eberhard von Oettingen. Redaktionel support af Alexander Rambow.